

orvosnak. Nagy ambícióval fogtam a közegészségügyi szolgálathoz. Megvettem Grünwald Bélának a »Közigazgatás kézikönyve« című háromkötetes nagy munkáját, áttanulmányoztam elejétől végig s meggyőződtem róla, hogy Magyarországon a közegészségügyi intézmények elméletben mintaintézmények, Nemsokára ezután Alsó-tanyán kanyaró-járvány ütött ki. Akkor még nem voltak autók. A város négyesfogatán siettem a helyszínre, meg tettem a szükséges intézkedéseket s jelentést tettem a belügyminiszternek. Tudomásul vették s Tisza Kálmán, az akkori belügyminiszter rámparancsolt, hogy a járvány állásáról hetenként tegyek jelentést. A tanyán akkor még nem voltak orvosok, én szerveztetem az első tanyai orvosi állásokat.

— 1893-ban, miután magánorvosi gyakorlatom minden időmet igénybe vette, folytatta dr. Kovács, megváltam a közegészségügyi szolgálattól, 58 éves koromban pedig a magánorvosi gyakorlat-tól is visszavonultam. Eszembe jutott egykori tanáromnak, Balasay Sándornak az a mondása, hogy a jó színész akkor vonul vissza a színpadtól, amikor még tapsolnak neki s nem akkor, amikor már kifütyülnek.

Jellemző epizódok is adódtak közben és a Doktor bácsi élvezetesen adja elő ezeket.

— Ötven évvel ezelőtt nemcsak a gyógyítás volt az orvosok feladata, mondja dr. Kovács, hanem a népnevelés is. Hozzá kellett szoktatni a kuruzsláshoz szokott publikumot a racionális orvosi kezeléshez. Szemmel látható és kézzel fogható eredményt kellett felmutatni. A külterületen nemcsak orvos nem volt, de még bába sem. Parasztasszonyok végezték a segédkezelést a szülők körül. Elképzelhető, hogy milyen eredménnyel. Hogy az ágynemű ne piszkolódjék, az istállóból behozott fejőszéken ülve hozták világra a gyereket.

— Mikor Szegeden felállították az állami bábaképezdét, megkértem a vezető igazgató-tanárt, hogy azt a 20 ösztöndíjat, melyet évenként kiosztanak, adja tanyai parasztbábáknak, hogy lehetővé tegyék nekik a fél éves kurzus tartama alatt a városban való tartózkodást. Elsősorban ugyanis ezeket akartam kiképeztetni, mert hozzájuk bizalommal volt a nép. Mann professzor készséggel teljesítette kívánságomat s ezzel nagyot lendítettünk a közegészségügyön.

— Hogy milyen volt a paraszt gondolkodása, mondja, arról sok mindent tudnék elmesélni. A legfontosabb volt nekik, hogy egyszerre legalább 25 port írjunk fel a betegnek. Ha csak 3-at írtunk fel, másnap jöttek az egyforinttal. »Ugyse kell már oda az orvos, ha csak háromat írtak elő, nem marad az meg« — bölcsekedett a paraszt.

— Járványos betegség ütött ki egy házban. Nyomban elrendeltem a többi gyerek elkülönítését. Bejövök másnap és a szoba tele van gyerekekkel. »Hát nem megmondtam, hogy vigyék el a gyerekeket?« — ripakodtam rájuk. »El is különítettük menten őket« — mondták a parasztok, ezek csak a szomszéd guerekek, elgyűltek mögmutatni a leckét...

— A vízbetegséget a parasztok pelyhes békával gyógyították. Volt egy ilyen békája Alsó- és Felsővárosnak. A döglött béka vagy tíz esztendeje lehetett rongyba varrva, ugyanannyi idő óta rakodott le rá a piszok. De azért kenegették vele a beteg testrészt. Mennyi időbe tellett, míg lebeszél-tük a csodaszerről a parasztot!

További érdekes és jellemző epizódok, de már nem a paraszt életéből.

— Ellenőriznem kellett, hogy a cukrászdákban ne használjanak sárgaréz, cinezellen edényeket, hogy a női kelméket ne arzénos festékekkel fessék, hogy romlott húst ne hozzanak a piacra. Még ma is az eszemben van egy eset, mondja mulatozva dr. Kovács. Az istenes Lippai, disznóvágó feleségétől elkoboztam a piacon a disznóhúst, mert fér-ges volt. »Mit okvetetlenkedik mindég az ur?« — méltatlankodott Lippai. »Hát borsókás volt a hu-sa, nem szabad az ilyet árulni.« Megmondtam a Jóska fiamnak, aki vágta — pattant fel az öreg. — hogy ha borsókás a hus, kolbászt csináljon belőle, ott a fene se veszti észre.

— Az 1886-iki kolerajárványig szüretlen Tiszá-vízét ivott Szeged lakossága. A járvány alatt Vádr-helyről lajtokban szállították ide a bacillusmen-tes ártévizet. A jobb módú lakosság azt itta, a szegények forralt vizet. A járvány után jurattuk meg Szegeden Zsigmondyval az első ártézi kutat. Azóta nem volt kolerajárvány, tifusz is kevés. De felzúgtak az orvosok, akiknek száma egyre szapo-rodott. Nem tudták, hogy abban az esetben, ha a közegészségügy nagyon helyreáll, mi lesz az or-vosok egzisztenciájával.

— Biz az meg is romlott — mondja csendesen Kovács doktor, de nem a jó ivóvíz miatt.

— Két fiam volt, beszéli dr. Kovács, mindkettőt orvosi pályára neveltem, mert nagyon szerettem a foglalkozásomat. Az idősebb fiam, mint mütő-

orvos, ezredorvosi rangban szolgálta a hazát a világháborúban, Valjevóban szerb fogságba ke-rült, 1915-ben ott halt meg kiütéses tifuszban. Másik két fiam egyetemi magántanár és a városi köz-kórház belgyógyász-főorvosa. Mint tartalékos-főorvos ő is végigcsinálta a háborút, elejétől végig a harcra. Magam is reaktiváltattam ma-gam s az itteni Vöröskereszt-kórházban teljesítettem szolgálatot.

— Mindenféleképpen teljesítettem tehát emberi és polgári kötelességemet. Megérdemlem a pihe-nést.

Ebben igaza van a derék doktorbácsi-nak, aki ma is, 76 éves korában, amikor megérdemelné a pihenést, százfelé tevékenykedik.

Az aranydiplomások között

a legidősebb dr. Spitzer Ignác főorvos,

aki most 80 esztendő és 56 esztendeje orvos. Ezt a 80 esztendőt kevés kivétellel Szegeden töltötte el. Még akkor jött Szegedre, amikor az ár-vizkatasztrófa után ájultan feküdt romjaiban a város. Kiváló tudása, emberszeretete nagy nép-szerűséget szerzett neki.

A főorvos még ma is friss, életerős. Praxisát még ma is folytatja. Leginkább belgyógyászattal és urulógiával foglalkozott. Egyike a legkiválóbb diagnosztáknak. A fiatal orvosok nem egyszer ke-resik fel tanácsért.

A Délmagyarország munkatársa felkereste a fő-orvost, hogy a kitüntetés alkalmából mondjon el egyetmást magáról és arról a korról, amikor még ő volt egyetemi diák.

Az előszobában egyik leánya, Sándor Ibolya fogad.

— Még mindég dolgozik édesapám — mondja —, azonban most már csak mint házi orvos. A régi házai ragaszkodnak hozzá... Egy pillanatig se pihen. Ha nincs elfoglalva, akkor tanul, ol-vas... Ugy vigyázunk rá, mint egy virágszára...

Közben a főorvos megérkezett. Szürke sapká-jában, öreges télikabátjában is fiatalos, eleven. Já-rásán nem látszik meg az idő. A rendelőben be-szélgettünk.

— Szabadkán, azután Szegeden, a piaristáknál végeztem a középiskoláimat. 1889-ben érettségiz-tem, azután Pestre mentem az egyetemre. A pro-fesszoraim közül emlékszem Wagnerre, dr. Ko-vács József-re, Lippayra, a szemészre, Dischartre, a szülészre és az igen elegáns Rupp Nepomukra. Igen kiváló emberek voltak ezek mind, igaz, hogy őket, ha jól emlékszem, nem méltóságos urnak, hanem csak nagyságos urnak szölitették. Az osz-tálytársaim közül már csak kevesen vannak élet-ben. Akikről tudok, az Dollinger professzor, Imre professzor, Tauffer Vilmos.

— Szép idők voltak azok. Moglehetősen jó ta-nuló voltam, egy alkalommal 250 forint ösztön-díjat is kaptam. Az egyetem elvégzése után le-szolgáltam az önkéntesi évemet a 16-os helyőrségi kórházban, Budapesten. Mondhatom, ezalatt az idő alatt olyan jó dolgom volt, mint soha. Tel-jesen gond nélkül éltem. Innen a Zsidó-kórházba kerültem, ahol minden ágban szereztem orvosi gyakorlatot. Később, egy rokonom hívására Sze-gedre jöttem és azóta itt vagyok. Az első rende-lőmet a Szentháromság-uccában nyitottam meg 1880-ban. Főorvosa lettem a Munkáspénztárnak és 30 esztendőn keresztül dolgoztam ott.

A beszélgetés további része rapszódikusan folyt le.

— Dohányzik főorvos ur?

— Nincs semmi szenvedélyem. Nem dohány-zom, nem iszom, kávéházba se járok. Ellenben szeretem a mozit, de különösen a színházat, az operát...

— Ezenkívül?

— Olvasok és tanulok... és főleg az unokám-mal foglalkozom, aki ezévben fog érettségizni a gimnáziumban. Büszke vagyok rá, hogy kiváló tanuló és hogy orvosnak készül...

— Főorvos urnak mi a véleménye a régi és a mai orvosokról. Mikor volt jobb?

— Anyagiakra nézve talán az én időm or-vo-sának jobb volt a helyzete, mert kevés volt az orvos, azonban igaz, hogy akkor nem is volt eny-nyi beteg, illetve nem fordultak ennyien az or-voshoz. Erkölcseleg a mostani orvos helyzete elő-nyösebb. A régi orvos nem tudott úgy gyógyita-ni, ahogy kellett és ahogy szeretett volna. Nem volt orvosser és hiányoztak a segédeszközök is. Sze-rencsénk volt, hogy mégis volt egy-két hatásos orvosserünk, így a kinin, amely igen nagy szol-gálatokat tett a váltólázás Alföldön. Az orvostu-domány azóta óriásit fejlődött minden tekintet-ben. Voltak például betegségek, amikre nem volt direkt gyógyszerünk és amit legföljebb csak tü-netileg kezeltünk. Bizony sok halál volt akkor. Ilyen betegség volt a diftéria, a tetanus, a sar-

lach, az orbánc. De a diagnosztika sem állott ma-gas fokon. Például a vakbélgyulladásnál bekövetke-zett a hashártyagyulladás, természetesen nem tud-tuk, hogy a baj okát a vakbélnél kell keresnünk.

— Volt-e akkor olyan sok neuraszténias beteg, mint most?

— Nem voltak az idegbetegségek így elterjedve, A mai élet nagyon tönkreteszi az emberek ideg-rendszerét. De jó is, hogy nem volt akkor, mert nem tudtuk gyógyítani és megbolondult volna a félvilág...

— Ellenállóbb volt az akkori ember a mainál?

— Föltétlenül. A mai generáció sokkal satnyább, betegesebb, gyengébb az akkorinál... Az én időm-beli diák határozottan erősebb volt.

— És ezek az egyetemi ifjak tüntettek-e a főor-vos ur idejében?

— Akkor tanultak a diákok, nem tüntettek. Az egyetemen nem volt politika és nem volt feleke-zeti különbség. A keresztény diák testvéri szere-tében élt a zsidóval. Soha eszébe se jutott sen-kinek, hogy valakire haragudjon, mert az zsidó.

— Főorvos ur 56 esztendeig volt orvos. Ismeri mesterségét. Ezalatt az idő alatt sokat tapasztalt. Véleménye szerint mi a jó orvos kötelessége, illetve: milyen a jó orvos?

— A jó orvos kötelessége betegét legjobb tudása és lelkiismerete szer-int kezelni. Ne ijesztgesse a betegét, hanem inkább vigasztalja, mert ez már magában véve is siker. Sokat kell tudnia. Jó diag-nosztának kell lennie. Főleg az a fontos, hogy betegével jól bánjon... A mai orvosnak sokkal könnyebb a helyzete, mint a miénk volt. Abban az időben a beteg látni is akart a pénzéért, vagy alul, vagy felül. Csak olyan orvosság kellett neki, amelyik meghányatta, vagy meghajtotta. Ha ez nem történt meg, akkor nem tekintette semminek az orvost... Velem történt meg, hogy egy váltó-lázás betegnek kináltam rendeltem. Néhány nap mul-va eljött a beteg.

— Na, használt-e az orvosság? — kérdeztem.

— Nem használt az kérem semmit!

— Hogyan? Hát még mindég rázza a hideg?

— Hát a hideg nem ráz, de nem hajtott meg egy cseppet sem...

— A mai orvosnak már nem kell ilyen embe-rekkel küzdenie. Abban az időben a szegedi or-vos dolgát rendkívül megnehezítette a rossz ut ís. Mint munkáspénztári orvos, a Móravárost jár-tam. Se ut, se világítás nem volt. Gyalog kellett naponta bejárnom az óriási kerületet...

— Főorvos ur még ma is funkcionál?

— Igen. A betegeim ragaszkodnak hozzám...

— Egy utolsó kérdést: Mint 80 esztendő or-vosnak: mi a tanácsa azok számára, akik kere-sik »a hosszú élet útját?«

— A hosszú élet titka? Én a mértékletes élet-ben látom. Semmi kilengés, mert az csak ártalmas lehet.

— Dohányozni?

— Az az egyéniéktől függ. Van, aki 100 évet is eléli és dohányzik. A tornát, a sportot is fűdvösnek tartom, de ezt is csak mérsékelt tempóban...

(K)

Ujévre
Női divatkülönlegességek
 bel és külföldi legjobb
Harisnyák
leszállított áron
Káldor J. és Tsa cégnél
 Szeged, Kárász ucca 8.
 vásárolhatók legjobban. Telefon Automata 21-02.

Akkumulátorok
 u. m. anód-, fűtő-, autó-világítási, starter, motorkocsi-világítási akku-mulátorok állandó töltése korlátlan mennyiségben **dynamóval!**
Akkumulátorok állandó ellenőrzése és felülvizsgálása!
Ingyenes savpótlás! Havi töltési abonoma!
 Mélyen leszállított legolcsóbb árak
Az összes típusú akkumulátorok javítás
ZAVIZA
 akkumulátor-gyártó és javító üzeme
Szeged, Horváth Mihály u. 7.
 Telefon 21-94.